

HÍRADÓ

KÖNYVTÁRI

XLI. ÉVF. IX. SZÁM 1997. SZEPTEMBER

*A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
dolgozóinak tájékoztatója*

A KEDVEZMÉNYEZETT NEVE:

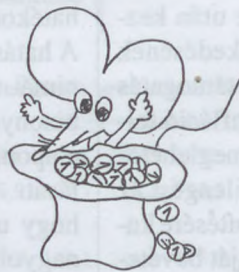
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

3 226 707 forint

Tényszerűen: a magyar adófizetők rendelkező nyilatkozata - az 1996. évi befizetett személyi jövedelemadójuk 1%-áról - eredményeként az APEH 3 226 707 forintot utal át a FSZEK egyszámlájára.

Úgy gondoltuk, hogy ez a hír felér egy vezércikkkel; nem oldja meg ugyan napi filléres gondjainkat, nem szünteti meg apró bosszúságainkat, de üzenet értékű.

Ezt az üzenetet sokan sokféleképpen fogják értelmezni ugyanúgy, ahogyan sokfélék az indíttatások is, amelyek ilyen nagyságrendű juttatást eredményeztek. Tekinthejtük eddigi munkánk valamilyen elismerésének („igen szép”, „csak ennyi?”); kifejezheti a ragaszkodást hagyományos értékeinkhez vagy a változtatáshoz, megújuláshoz nyújtott (egyetértő) támogatást. Mutathat hűséget vagy mércéje lehet az érdektelenségnek. De érezhetünk mögötte szeretetet is, és azt, hogy nem csak jól hangzó jelmondatunk, hogy „a használók sorakoznak föl mögöttünk”.

Nem ismerjük sem az adakozók névsorát, sem pedig az átutalt részbefizetések értékét. Csak azt tudjuk, hogy a személyes rendelkezések méltó arányát képviseli a számlánkra érkezett összeg. Voltak, akik többet vártak, voltak akik ennyit sem. Voltak, akik csak legyintettek, voltak, akik (azért) reménykedtek, és végül voltak, akik cselekedtek. Köszönet minden olvasónknak és pártolónknak, akik könyvtárunkat támogatásra méltónak találták, és minden munkatársunknak, akik nemcsak azon fáradoztak (és fáradoznak), hogy méltóak legyünk erre a támogatásra, de akik maguk is könyvtárunkra gondoltak adójuk befizetésekor.

A költségtudatos könyvtáros, avagy kis FSZEK-es könyvtárgazdaságtan

Hadd szaporítsam a csúf szavak szótárát ezzel a „költségtudatossal”. Valójában azt akarom mondani, hogy tudnunk kell, mi mennyibe kerül, mennyibe kerülünk mi, és nekünk mibe kerül, kitől mit kapunk, kinek mit adunk, mit adunk pénzért és mennyiért, mit adunk ingyen és miért, mert bár az idők kezdete óta a könyvtáros mindig panaszkodott, hogy kevés jut neki - és panaszkodni is fog az idők végezetéig -, mégis abból kell megélnie, amit közvetve és közvetlenül használói juttatnak neki. Egyáltalán nem közömbös hát, hogy a könyvtáros akar-e, tud-e válaszolni a fenti kérdésekre vagy sem, sőt: olyan fontos kérdések ezek, hogy elsősorban neki kell rájuk válaszolni, nem is a gazdasági szakembereknek.

Napi tapasztalataink azt mondatják velünk, hogy a FSZEK munkatársai szépen araszolnak előre a költségtudatossá válás útján, s ennek nyomán a könyvtár szekere is viszonylag sikeresen dőcögött a kátyús úton. A múltból (is) tanul az okos, ezért érdemesnek látszik elövenni a legutóbbi kilenc év jelentéseit, átböngészni a bennük közölt mérlegek bevételi és kiadási rovatait. (Azért csak 1988-tól, mert a korábbi jelentések meglehetősen sommásan intézték el életünknek ezt az oldalát.)

Nézzük először madártávlatból költségvetésünk alakulását. Költségvetésünk három forrásból táplálkozik: a fővárosi önkormányzat, saját bevételeink és külső támogatások jelentik e három forrást. Ha nagyvonalúan évi 20%-os inflációval számolunk, s ha együtt tekintjük a három forrást, akkor tulajdonképpen csak a periódus közepe után kezdett lemaradni költségvetésünk növekedésének üteme a drágulásétól. A fővárostól nyert támogatás azonban csak 1990-ig tartott lépést az infláció feltételezett mértékével, a külső segítség meglehetősen ingadozó (az 1994-es és 1995-ös kilengést az újpesti önkormányzattól a könyvtár átépítésére kapott 10 millió forint okozta), egyedül saját bevételeink növekedési üteme haladta meg minden évben a 20%-ot. Az 1988-as alaphoz viszonyítva 1996-ra megötszöröződött költségvetésünk összege, de a felügyeleti szerv támogatása csak valamivel több, mint három és félszeresére nőtt. A külső segítség is közel megötszöröződött, de az igazán látványos, ugrásszerű növekedést a saját bevételek produkálták: huszonötszörösükre nőttek.

A költségvetésen belül azonban természetesen más-más súllyal jelentkeznek az e forrásokból származó bevételek. Gyakorlatilag nem változott kilenc év alatt a külső támogatások aránya: 1,9 és 2,7% között ingadozott (ha eltekintünk a kivételes 10 millió forint okozta kilengéstől: ez az összeg része volt az Újpesttel kötött épületcserének). Lényegi változás állt be azonban a fővárostól kapott összeg és a saját bevételek viszonyában: amíg az előbbi részesedése költségvetésünkben 91,5%-ról 67,5%-ra csökkent, addig az utóbbi 6%-ról 30,1%-ra nőtt. A jelenlegi helyzetet úgy jellemezhetjük, hogy 1996-ban a fővárosi forrás a személyi kiadásokon túl az állománygyarapításnak valamivel több mint a felét állta, a külső támogatásból kifizethettük a kisebb gépeket, bútorokat meg a telefon- és postaszámlákat, de valamennyi egyéb dologi és működési kiadásunkat saját bevételeinkből fedeztük, sőt még az állomány gyarapításához is több mint 40 millió forintot tettünk hozzá.

De megérjük-e a pénzünket, avagy mennyibe kerül egy kölcsönzés? Nyilvánvaló, hogy egy könyvtár teljesítményét pusztán a kölcsönzött dokumentumok számával mérni badarság lenne. Hiszen számos egyéb szolgáltatást is nyújtunk a kölcsönzéssel párhuzamosan, s kincset is képezünk az állomány építésével. Mégis, egy olyan nagy kölcsönzési forgalmú könyvtárban, mint a miénk, komplex mutatóként talán alkalmazható a kölcsönzési forgalom, ha egy hosszabb időszakot vizsgálva próbáljuk megállapítani a könyvtár hatásosságát és hatékonyságát.

A hatásosság és a hatékonyság nem egymás szinonimái. A hatásosság azt jelenti, hogy sikerült-e egy bizonyos feladatot elvégezni, kerül, amibe kerül alapon, vagyis nem tekintjük a ráfordítások alakulását. A hatékonyság ezzel szemben azt jelenti, hogy ugyanazzal a ráfordítással vajon sikerült-e nagyobb mennyiségi és/vagy minőségi teljesítményt elérni, vagyis az egységnyi terméket olcsóbban állítottuk-e elő.

1988-ban 32,79 Ft esett teljes költségvetésünkben egy dokumentum kikölcsönzésére; 1996-ban 115,70 Ft. Ha éves átlagban 20%-os inflációval számolunk, akkor az 1996-os egységnyi ráfordításnak 141 Ft-ra kellett volna nőnie. Ettől a számtól jócskán elmaradtunk, tehát nyugodtan állíthatjuk,

hogy hatékonyságunk nőtt. Ha ehhez hozzávesz-
szük, hogy a kölcsönzések száma ugyanezen idő
alatt 4,554 millióról 6,361 millióra emelkedett
(azaz 140%-os növekedést mutat), akkor elégedett-
ségünk tovább erősödhet. Hiszen inflációkövetően
költségvetésünknek nem 736 millió Ft-ra kellett
volna emelkedni, hanem 804 millióra (s még min-
dig csak évi 20%-os inflációval számoltunk!), ami
kikölcsönzött egységenként 126,30 Ft-ot jelentene.
Ha tehát akár így, akár úgy számoljuk a költségve-
tés emelkedését, mindkét esetben kedvező képet
nyerünk a hatékonyság alakulásáról.

Természetesen a három alapvető forrásból ér-
kező bevételek ugyanolyan arányban oszlanak meg
az egy kölcsönzésre eső ráfordításán belül, mint
amilyen arányt teljes költségvetésünkben elfoglal-
nak. Ez azt jelenti, hogy a fenntartói támogatás már
nem 91,5%-át teszi ki az egységnyi kölcsönzési
ráfordításnak (tehát nem 30,01 Ft-jába kerül a fő-
városnak), hanem 67,5%-át. Ez a 67,5% 78,08
Ft-ot jelent a 115,70 Ft-ból. Ám ha nem növekedett
volna saját bevételünk, akkor a 115,70 Ft 91,5%-a
105,86 Ft lenne. Ebből az összehasonlításból látha-
tó, mennyivel kevesebbe kerül a fővárosnak a
könyvtári szolgálat fenntartása, mint 1988-ban. Ha
pedig az egy kölcsönzés ára inflációkövetően ala-
kult volna (141 Ft), s nem sikerült volna megtöbbszörö-
szörözni saját bevételeinket, akkor bizony minden
kölcsönzést 129 Ft-tal kellene támogatnia fenntar-
tónknak. (A másik alternatívára, vagyis a saját be-
vételek 1988-as szinten való stagnálására gondolni
sem merek.)

A hatékonyság mérésére a más szervezetek telje-
sítményével való összehasonlítás is alkalmas. Per-
sze, ezt a módszert csak igen nagy fenntartásokkal
szabad alkalmazni, hiszen olyan nagyok a műkö-
dési feltételekben és a környezetben mutatkozó

eltérések, sőt magában az adatszolgáltatásban is
lehetnek hibák, félreértelmezések. Mégis, ha a fő-
város és az öt legnagyobb vidéki város könyvtárosi
létszámából és kölcsönzési forgalmából képzett
mutatót összevetjük, az derül ki, hogy a fővárosi
könyvtárak hatékonysága jóval nagyobb; ha úgy
tetszik, jobban kihasználják a rendelkezésükre álló
munkaerőt, vagy más szóval, jobban gazdálkodnak
az adófizetők forintjaival. Ezt a megállapítást ak-
kor is meg lehet kockáztatni, ha tudjuk, hogy talán
vidéken nem élnek annyira a részfoglalkozású
munkaerő alkalmazásával (s miért nem?), ha talán
kevesebb közhasznú munkás jut a vidéki könyv-
tárakba (miért?), ha olcsóbb a vidéki munkaerő.
Mert a másik oldalon viszont nincs tekintetbe véve
a viszonylag nagyobb gazdasági-műszaki appará-
tus, az országos szakkönyvtári szolgáltatások sora,
a drágább munkaerő. Az összehasonlító táblázat-
ban a TEKE vonatkozó adatait használtuk (kiegé-
szítve az 1995-ös szakkönyvtári statisztikából a
Központi Könyvtár adataival). Sajnos nem áll ren-
delkezésünkre a vidéki könyvtárak létszámáról a
teljes munkaerő főfoglalkozására átszámított
mennyisége. Ugyanis 1995-ben még az így számí-
tott teljes létszámmra vetített egy főre eső kölcsönzé-
si forgalom (11 253) is meghaladta csak a
főfoglalkozású könyvtárosokat figyelembe vevő
legjobb vidéki mutatót (Miskolc, 9119). Igaz, hogy
a fővárosban 1996-ra ez a mutató visszaesett 8972-
re, de ugyanakkor az egy munkaerőre jutó havi bér
és járuléka is csökkent (52 989 Ft helyett 47 160 Ft).
Mind a megnövekedett létszámnak, mind a kisebb
átlagbérenek az az oka, hogy kb. 40-50 fő közhasznú
munkást alkalmaztunk karbantartási, tatarozási
munkák saját rezsiben való elvégzésére.

Papp István

A költségvetés bevételeinek alakulása

(100% = előző év)

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Összes bevétel	100%	148,9	127,7	127,2	120,9	118,1	117,0	105,5	115,6
ebből									
a fenntartótól	100%	147,8	120,1	116,7	115,9	117,1	112,3	103,0	111,8
saját bevétel	100%	183,5	214,7	200,8	137,3	124,2	122,8	120,6	124,7
külső támogatás	100%	108,9	157,4	120,6	152,2	97,1	211,7	59,8	122,0

A költségvetés bevételeinek alakulása

(1988 = 100%)

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Összes bevétel	100%	148,9	190,2	241,9	292,3	345,2	403,8	426,2	492,8
ebből									
a fenntartótól	100%	147,8	177,4	207,1	240,0	281,0	315,6	325,1	363,4
saját bevétel	100%	183,5	394,0	791,2	1086,6	1349,7	1657,1	1998,0	2492,0
külső támogatás	100%	108,9	171,3	206,7	314,7	305,6	646,7	386,8	471,9

A költségvetés alakulása
(1000 Ft-ban)

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Bevételek összesen	149 334	222 419	283 994	361 179	436 533	515 539	603 083	636 453	735 997
Ebből									
a fenntartóól	136 667	201 994	242 497	283 043	328 060	384 037	431 359	444 251	496 672
saját bevétel	8 888	16 310	35 022	70 324	96 581	119 959	147 287	177 583	221 493
külső támogatás	3 779	4 115	6 475	7 812	11 892	11 543	24 437	14 619	17 832
Beruházás								86 672	62 500
Kiadások összesen	149 848	221 499	278 493	361 421	432 236	529 721	596 748	632 220	738 831
Ebből									
bér és járulécai	73 194	130 649	166 268	207 905	249 451	310 271	365 487	387 828	434 672
állománygyarapítás	16 219	19 525	33 150	51 431	64 357	79 819	98 308	99 862	105 955
egyéb	60 435	71 325	79 075	102 085	118 428	139 631	132 953	144 530	198 204

Az adatok forrása a könyvtár éves jelentése. A helyenkénti eltérés az adatok értelemszerű átcsoportosításának a következménye.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Foglalkozásra átszámlított alkalmazotti létszám	609	634	650	650	612	658	579	563	709
Kikölcsönzött egységek száma	4 554 038	4 360 886	4 611 474	5 823 098	6 530 282	5 935 684	6 610 763	6 335 528	6 361 177
Egy alkalmazottira jutó kölcsönzések száma	7 478	6 878	7 094	8 958	10 670	9 021	11 417	11 253	8 972
Egy alkalmazottira jutó bér és járulék (Ft)	120 187	206 070	255 797	319 854	407 600	471 563	631 238	688 860	613 077
évre (13 hónapra)	9 245	15 851	19 677	24 604	31 354	36 274	48 557	52 989	47 160
hónapra	32,79	51,-	61,58	62,02	66,85	86,85	89,71	100,45	115,70
Egy kikölcsönzött egységre eső összes bevétel alakulása	100%	155,5%	187,8%	189,1%	203,9%	264,9%	273,6%	306,3%	352,8%
forint	100%	155,5%	120,7%	100,7%	107,8%	129,9%	103,3%	112,0%	115,2%
1988=100%									
100%-előző év									

A kikölcsönzött egységek és a kiadások viszonya

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Egy kikölcsönzött egységre jutó Ft	32,79	51,-	61,58	62,02	66,85	86,85	89,71	100,45	115,70
az összes bevételből	30,01	46,32	52,59	48,60	50,24	64,70	65,25	70,11	78,08
a fenntartóól	1,95	3,74	7,59	12,08	14,79	20,21	22,28	28,03	34,82
a saját bevételből	0,83	0,94	1,40	1,34	1,82	1,94	2,18	2,31	2,80
a külső támogatásból									
Az egy kikölcsönzött egységre jutó bevételek aránya	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
a fenntartóól	91,5	90,8	85,4	78,4	75,2	74,5	72,8	69,8	67,5
a saját bevételből	6,0	7,4	12,3	19,5	22,1	23,3	24,8	27,9	30,1
a külső támogatásból	2,5	1,8	2,3	2,1	2,7	2,2	2,4	2,3	2,4
Egy kikölcsönzött egységre jutó kiadások aránya	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
a fenntartóól	48,8	59,0	59,7	57,5	57,7	58,6	61,2	61,2	58,8
a saját bevételből	10,8	8,8	11,9	14,2	14,9	15,1	16,5	15,8	14,3
a külső támogatásból	40,4	32,2	28,4	28,3	27,4	26,3	22,3	22,9	26,9

A kiadások egyes rovatai
(1000 Ft-ban)

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Energia	9636	9335	10863	14328	20654	15894	17110	21124	28346
Közműdíj	--	--	542	660	867	1164	919	1596	2072
Lakbér	17627	17990	22032	25027	14551	17230	17221	10385	10880
Takarítás	1556	1431	938	1085	1065	1149	1291	1298	2205
Szállítás, járműkölts.	--	--	--	308	204	203	183	2814	3907
Szakmai szolgáltatás	582*	624*	294*	--	--	--	--	1923	1485
Telefon, posta	2005	2421	2482	3835	5668	7346	9027	10088	11755
Tatarozás, felújítás	11951	13204	10316	12879	12622	17851	7868	12778	19604
Propaganda, hirdetés	--	--	1155	1043	2226	1108	1688	636	1329
Biztosítás, bank, adó	--	--	93	579	1892	1737	1379	6779	4519
Oktatás, ügyvéd, hirdetés	--	--	--	--	--	--	--	--	2783
Bűtor, állóeszköz	4484	11668	5616	10753	20612	24169	14623	1777	5756
Szakszervezetek támogatása	--	--	--	--	--	--	--	440	440
Irodaszter, takarítószer	2325	1211	2338	1407	1518	4679	5174	7765	7437
Szakmai, fenntartási									
nyomdai anyagok	4228	5221	6751	9492	11309	12494	19209	15313	28081
Üzemeltetési közös költség	--	--	--	--	--	--	--	--	4596
ÁFA	5997	8005	14291	20143	22657	32466	35638	49699	41260
Egyéb	44	215	1364	546	2579	2141	1623	115	195
További részletezés									
Állománygyar.	16219	19525	33150	51431	64357	79819	98308	99862	105955
könyv							44194	37391	43913
video							31000	35093	38603
folyóirat							11190	14997	16543
CD-lemez							4209	6647	6179
egyéb							3622	2224	6375
Szakmai anyagok									28081
szakmai anyagok									6412
számítógépek, fénymásológépek									2762
nyomdai anyagok									3919
fenntartási, tatarozási. anyagok									14988

A bevételek egyes rovatai
(1000 Ft-ban)

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Beiratkozási díj és támogatás	463	3444	2894	4878	8184	8858	9332	15987	22942
Késedelmi díj	1234	1337	2232	3561	4320	4709	5998	7699	10791
Videokölcsönzés	209	960	10995	38365	54641	70008	76949	61699	53186
CD-kölcsönzés	--	--	--	--	--	--	7725	7708	8760
Egyéb kölcsönzés	348	974	1508	3019	5243	8073	4580	3630	3727
Hang- és fénymásolás	597	691	763	1322	1966	2317	2854	3526	4676
Kiadványok, inf. szolg., adatbázisok	213	561	1356	1443	578	1519	1570	2704	6210
Nyomdai szolg.	2649	3490	5253	6205	7470	7217	8245	5267	6331
Épületek bérbeadása	495	612	769	2074	2392	3361	4176	4870	5478
Kivont dok-ok eladása	556	736	647	604	659	539	526	2897	2254
Banki kamat	--	653	1908	4187	3857	1669	1622	1875	6066
ÁFA visszatérítés	152	249	--	--	--	10671	748	21808	35635
Szolg. forg. adója	479	699	1815	2402	2664	3526	4175	16299	18115
Közhasznú munkások alkalmazása	--	--	--	--	--	7651	14784	17034	23237
Biztosítási kárterítés	--	--	--	--	--	1091	176	--	--
Olvasói kárterítés	703	953	1058	1379	1624	1442	1584	2025	2191
Használt eszközök és anyagok értékesítése	315	368	2174	103	--	219	257	227	655
Egyéb	475	583	1650	512	2983	1286	1986	2328	8135

EZ TÖRTÉNT...

Augusztus 31-szeptember 5. Gócza Gyuláné, a Zenei Gyűjtemény vezetője Genfben az AIBM kongresszusán vett részt.

Szeptember 1-jétől a Közhasznú Információs Szolgálatban - a MATÁV támogatásával - hozzáférhető a MATÁVNet.

Szeptember 11-én a Nemzetközi Gyermeknap megünneplése keretében a Központi Könyvtárban és a Terézvárosi gyermekkönyvtárban tartottak rendezvényt.

Szeptember 21-26. hollandiai tanulmányúton vett részt dr. Bartos Éva, Deák Sándor, Kovács Éva és Szecsei Lászlóné.

Az INTAMEL évi közgyűlésére, Ausztráliába utazott Kiss Jenő főigazgató úr.

Szeptember 24-én az MKE Közkönyvtári Egylet marketinggel foglalkozó tanácskozását a Központi Könyvtárban tartotta.

Nyár + gyerekek + könyvtár = Olvasótábor

Kispesti Kossuth Lajos utcai könyvtárunk - az előző évi sikerén felbuzdulva - idén második alkalommal rendezte meg kéthetes táborát a környék felső tagozatos gyermekei számára.

A múlt évi táborunkban - a Millecentenáriumhoz kapcsolódva - a százéves Budapest nevezetességeit, életmódját, szokásait mutattuk be a résztvevő gyerekeknek.

Ebben az évben a természet- és a környezetvédelem feladatainak megismertetése volt a célunk. „Csepp a természetben” címmel állítottuk össze programunkat. Szerencsére elképzelésünk találkozott a pályázatok kiíróinak terveivel. Mi pedig figyeltünk és csak pályáztunk és pályáztunk és pályáztunk ... Igyekeztünk nem volt hiábavaló, összesen 190 000,-Ft-ot kaptunk tábori tervünkre. A Környezetvédelmi és Városfejlesztési Minisztérium, a fővárosi és a kerületi önkormányzat támogatása lehetővé tette, hogy a 2 x 5 nap csak 5500,-Ft-tal terhelte meg a jelentkező gyerekek szüleinek pénztárcáját. A táborban 37 gyermek vett részt, ebből 10 fő már előző évben is társunk volt.

Az első hetet most is Budapesten és környékén kirándulva töltöttük, fél 8-tól fél 6-ig foglalkoztunk a résztvevőkkel. Önellátó módon töltöttük ezt a hetet, reggelit, ebédet és uzsonnát biztosítottunk. Ebben nagy segítségünkre volt a XVIII. kerületi pestszentimrei Táncsics utcai pékség, mely jutányos áron juttatott minket minden reggel friss péksüteményhez és kenyérhez.

Színes, változatos programmal igyekeztünk a gyerekek érdeklődését lekötöni.

Az Állatkerti nyitó előadásból megismertük a kihalással fenyegetett állatok védelmére irányuló erőfeszítéseket, a vadonbeli életbe való visszacsoktatás nehézségeit és az emberszabású majmok szokásait, sajátosságait. Együtt örökbe fogadtunk egy kis pandát. Egy vidám kérdőív kitöltése kapcsán bebarangoltuk az egész szépülő, megújuló kertet, utána jólesett a pihenés, a piknik a Városligetben.

Másnap a Néprajzi Múzeum „Birodalmak peremén” c. érdekes kiállítása alapján készült kérdéssort dolgoztuk fel csapatmunkában a gyerekekkel,

majd délután a könyvtárban elkészítettük a kitűzőnket, kendőt festettünk, gyöngyöt fűztünk, tarsolyt, karkötőt készítettünk bőrből.

Szerdán a Szemlőhegyi barlang hűvös, csodálatos világával ismerkedtünk, majd a Népligetben elköltött ebéd után az égbolt rejtelmes szépségeit csodálhattuk a Plenetáriumban.

A következő napon egész napos kiránduláson látott minket vendégül Ócsa. A helyi nevezetességek megtekintése után fazekaskorongon készítettünk agyagtálat, kislabdát gyúrtunk nemezből, kemence torkában készült gulyast ettünk és megnéztük a falu kétszáz éves híres nádborítású pincesorát.

Az első hét utolsó délelőttjén átismételtük az eddig látottakat, kicsit vetélkedtünk, játszottunk. A könyvtárban ebédként elfogyasztott „forró kutya” után megnéztük az Ecseri úton lévő Hulladékudvar = szelektív szemétgyűjtés. Sajnos nem gyűjtenek műanyagpalackokat és akkumulátorokat, melyre pedig igen nagy szükség lenne. Zárásképpen eljutottunk a pestszentimrei MEDIFITT Klubba, ahol az alternatív gyógyászat jellegzetességeit villantották fel előttünk, kipróbálhattuk a kondigépeket és részesei lehettünk egy pazar kiállítású salátakóstolónak.

A hétvégi szusszanás után - amire elsősorban a könyvtárosnak volt nagy szüksége - indult második heti programunk öt nap Verőcemaroson a régi Expressz-tábor területén. Egy csörgedező kis patak mentén lévő hangulatos ősparkban helyezkedik el a tábor, kétágyas, kényelmes szobákban kaptunk szállást. Szerencsére egy medence is tartozott a táborhoz, melyet - gyönyörű, meleg idő volt végig - a gyerekek boldogan vettek birtokba, amikor csak lehetett. A mellette elterülő focipályán és kosárpályán is kellemes esti mérkőzések zajlottak a környék denevéreinek élénk érdeklődése közepette. Nyitott, értelmes, gyermekszerető kísérőket ismerünk meg a programokat lebonyolító erdész (+Rose kutyája) és a solymász személyében. Életünket csak a szúnyogok mérhetetlen nagy száma keserítette meg, de egy természetvédelmi területen ezt el kell viselni!

Érdekes előadások, szemléltető bemutatók keretén belül vezettek be minket a vadgazdálkodás, erdészet, madarászat rejtelmeibe. Filmvetítés segítségével megismertük a Börzsöny kőzeteit, őshonos növényeit, állatait. Kirándultunk a „tanösvényen”, megnéztük a magaslesek, vadetetőket, vadcsapásokat, vadnyomokat; erdei-mezei növényeket, madarakat. Sajnos solymászati bemutatót csak videofilmen láttunk (ellopták előző héten a madarat!), de kézbe vehettük az állati koronákat (szarvasagancs, őzagancs, kosszarv, stb.), fejlődésük saját

tosságaival megismerkedtünk, megtudtuk a vadkilövés feltételeit.

Kirándultunk kisvasúttal Királyrétre, ittunk forrásvizet, készítettünk zsírkréta és papír segítségével fatörzs-lenyomatokat levélpapírnak. Sikeresen kuttattuk fel a lankás hegyoldalban az itt található féldrágakövek apró gömbjeit. Nagy sikert arattak az élőben bemutatott kisragadozók: a nyest és a vadászgörény annyira megnyerte tetszésünket, hogy a két kedves, vidám kis állatot sokan szívesen hazavittük volna.

Éjszaka csillagászokdtunk (igazi nagy tologatós távcsővel), lovagoltunk, tábortűznél vidámkodtunk, szalonnát süttöttünk, gyógyteákat kóstoltunk és keveset aludtunk ...

Az utolsó napi búcsú-vetélkedő jól sikerült, mindnyájan igen fáradtan, de vidáman, élményekkel megrakottan érkeztünk haza. Megkértük a gyerekeket, hogy fotózzák végig a két hetet, a kiállítás már készül, szívesen látjuk az érdeklődőket.

„Jövőre is lesz tábor?” hangzott fel sokszor a fülünknek, lelkünknek kedves kérdés az utolsó napon. Reméljük! Mi szeretnénk!

Budapest, 1997 nyár

Mezeiné Nagy Marianna
Erényi Tiborné

Fekete István Olvasótábor

1997 június 16-27, Csepel

1996 késő őszén vetődött fel a gondolat - a régióvezetőnkben -, hogy a kispestiekhez hasonlóan, 1997 nyarán a csepeli könyvtárosok is szervezzenek egy olvasótábort gyerekeknek. Akkor még kelendő távolságra lévén a megnevezett időponttól, és azt sem tudva pontosan, mire vállalkozunk, szemrebbenés nélkül elfogadtam a felkérést, nem kezdtem el kézzel-lábbal tiltakozni ellene.

Akkor télen és tavasszal is sok pályázatot írtak ki - mind országos, mind regionális szinten. A megszkott gyakorlatnak megfelelően most is minden lehetséges helyre, minden lehetséges témában elküldtük pályázatainkat, köztük az Olvasótáborét is.

Az Olvasótábor szervezésének erkölcsi súlyát, a benne lévő felelősséget akkor éreztük meg először, amikor nyertünk a pályázaton: a Gyermek- és Ifjúságvédelmi Alapítványtól 50 000,-Ft-ot, a helyi önkormányzattól 20 000,-Ft-ot, a Csepeli Alapítványtól 5000,-Ft-ot.

Fejest ugrottunk valamibe, amit még soha sem csináltunk, de szerencsére sok sikerélményt és örömet szerzett mindannyiunknak: megszervezni, hogy hol, mikor, ki, miből, mivel, kivel...

A meglepetések sora várt minket. A kerület legnevesebb Művelődési Háza térítésmentesen ajánlotta fel a tábor számára szükséges helyiségeket; a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága egy köszönőlevélben utasította vissza azon szándékomat, hogy kifizessem a belépőjegyek illetve a szakmai kíséret és bemutató díját. Azt írták, sajnálják, hogy csak ennyivel tudják támogatni kitartó fáradozásunkat. Felbolydult a könyvtár olvasóközönsége is: hogy-hogy nem, akadt köztük pék, aki minden áldott reggel a Művelődési Házhoz hozta az aznapi reggelire és uzsonnára szánt még forró péksüteményeket; akadt köztük reklámgrafikus, akinek segítségével a táborozóknak ajándékba vett pólókra rákerülhetett kabalafiguránk: Bogáncs; addig rejtve maradt kapcsolat révén a Madártani Intézetel, Bagyura János tartott számunkra előadást; a helyi újság és TV térítésmentesen hirdette táborunkat....

Végül is e rengeteg segítségnek és figyelmességnek köszönhetően a tábor részvételi díja a két hétre,

napi háromszori étkezést biztosítva mindössze 3500,-.Ft volt gyermekenként. Az alacsony díj lehetővé tette, hogy gyakorlatilag anyagi és társadalmi helyzetől függetlenül minden olyan gyerek jelentkezhetett a táborba, aki valamilyen affinitást érez a kultúrával szemben. E miatt is a tervezett 25 férőhely szűknek bizonyult, és sokaknak okoztunk csalódást azzal, hogy visszautasítottuk jelentkezését.

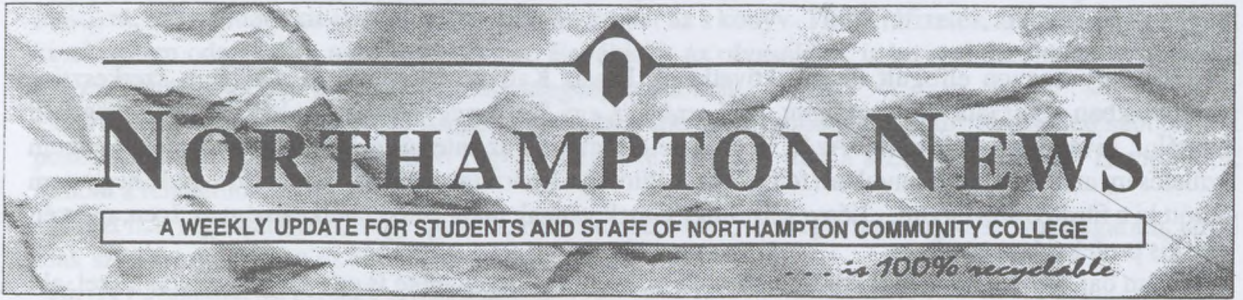
A két hét pedig mint a karikacsapás, úgy zajlott le. Még szent Péter is odafigyelt ránk és a szokatlanul esősnek, hűvösnek indult nyárnak ezen a két hetén szép kiránduló - bográcszó - sátorkészítő - sárkányépítő - vetélkedő - állatkert látogató - Duna-parton vízben tocsogó - Visegrádon sétáló - Bugac-néző - dunai hajózó időjárást adott számunkra.

Mindannyiunknak feldhettelen élmény volt a két hét. Rengeteg munkát - hiszen mind emellett a kerület könyvtárai nyitva tartottak -, de még több sikert, elismerést, örömet adott számunkra.

Szeretnénk a táborozásból, a táborszervezésből hagyományt teremteni, és jövőre megszervezni a II. Fekete István Olvasótábort.

Kovács Katalin

Magyarországon is jól használható a Northamptonban szerzett tudás

Az NCC (Northampton Community College) könyvtárasszisztensi programjának egy végzőse ott alkalmazza a Dewey féle Tizedes Osztályozásban szerzett tudását, ahol nem is várnánk, hogy NCC-s végzőssel találkozunk:

Budapesten, Magyarországon.

Mándy Gábor 1992-ben szerezte meg az NCC könyvtárasszisztensi programjának oklevelét. Néhány évvel ezelőtt visszatért szülőhazájába, Magyarországra, ahol jelenleg a főváros, Budapest nyilvános közkönyvtárban dolgozik, a katalogizálási osztályon. Főként orosz, angol és német dokumentumok feldolgozása a feladata. „A northamptoni katalogizálási kurzushoz csatlakozva a Shirley Stout által oktatott Dewey féle Tizedes Osztályozást tanultam, és részben ennek tulajdonítható, hogy megkaptam a budapesti állást” mondja Mándy. „Ez a budapesti könyvtár az egyetlen Magyarországon, amely a Dewey egy módosított változatát használja, és én elmondhattam, hogy ezt ismerem.”

Mialatt az NCC-n tanulmányait végezte, Mándy, hallgatóként a főiskola központi könyvtárban dolgozott, mint asszisztens, és ezt nagyon élvezte. Feladatai közé tartozott a könyvek rendelése. „A northamptoni könyvtárban eltöltött idő legkedvesebb emlékeim közé tartozik. Remek tanárokkal dolgozhattam, és olyan diákokkal, akik minél többet szerettek volna tudni a könyvtári munkáról. Tapasztalataimmal, úgy éreztem, képes vagyok segíteni más diákoknak, és a northamptoni könyvtár erre nagyszerű lehetőséget nyújtott.”

Mielőtt az USA-ba jött volna, Mándy már néhány évet dolgozott magyar könyvtárakban. „Eredetileg mérnök szerettem volna lenni. Rengeteget kellett olvasnom, s rájöttem, itt az én igazi helyem. A könyvtár világa elbűvölt.”

A Lehigh Valley-ben lakván Mándy elhatározta, hogy szerez egy amerikai főiskolai diplomát, ezzel növelve esélyeit, hogy könyvtárosi állást kapjon az oprszágban. Northamptont az alacsony tandíj és a lakóhelyéhez való közelsége miatt választotta. NCC-s tanárai közül Mándyra leginkább Sarah Jubinski főiskolai dékán (dean of the Learning Resources Center) - aki a tájékoztatási munkát - és Manuel Tubio óraadó tanár - aki a szerzeményezést és a könyvtártörténetet tanította -, hatott leginkább. Az ő kurzusaik létfontosságúak voltak ahhoz, hogy külföldi könyvtárosként alkalmazkodni tudjon az amerikai könyvtári körülményekhez.

„Northamptonban leginkább az tetszett, hogy a könyvtári munkában felhasználható új technológiákkal ismerkedhettem meg. Számptalan számítógépes alkalmazással kellett dolgoznunk, s a számítógépes munka kedvenceim közé tartozik.”

Míg a Lehigh Valley-ben lakott, Mándy két helyi könyvtárban is dolgozott, rendkívül élesnek találta a kontrasztot ezek és a magyar könyvtárak között. Az USA-ban a diplomás könyvtárosok és középfokú képzettségűek között meglévő szakadékot különösen furcsának látta, hiszen Magyarországon a könyvtárasszisztensek ugyanazokat az előnyöket és elismerést élvezik, mint a diplomás könyvtárosok.

„Ezen kívül a magyar könyvtárak az én időmben nem nagyon törődtek a pénzszerző kampányokkal, mivel - bár minimális szinten - valamennyit támogatta a kommunista kormányzat.”

Elöttem az elődöm...

Itt most egy nagyon elfogult interjú következik Havas Katival. Merthogy ő már nem szerkeszti a továbbiakban a Híradót. Én meg igen. *(Hú, azért ez egy kicsit nagyképű...)* És hát ezt ugye meg kell beszélni, hivatalossá kell tenni. Azért is ennyire elfogult ez az interjú, mert a Havas fűrdetett engem születésem után, amikor is anyukám félt tőlem. Állítólag ő (mármint a Havas) most örül annak, hogy nem öntött ki a fürdővízzel együtt... Lényeg az, hogy ennek vannak máig ható következményei. Igen, mert én egy kis protekciós vagyok...

- Az nem baj. Szóval én már akkor úgy döntöttem, hogy valószínűleg te is egy szegény ilyen leszel, aki ugyanezt fogja csinálni és ugyanígy fogja élvezni. És mot itt vagy. Úgyhogy te is az én egyik plusz gyerekem vagy és most megmutatjuk, hogy jó ezt így csinálni.

- Hát akkor beszéljünk. Ugye nekünk most itt a Híradóról kellene, a szerkesztéséről... és hogy te mostantól miért nem...

- Á dehogy is. Nem és kész. Egyébként se tudok írni. Már untam a saját kérdéseimet, magamat. Nem igazán látom át innen, a Központból, mi újság a hálózattal, nincs velük kapcsolat. Már nincsenek oroszlánkörmeim, amiket próbálgassak. Ellentétben veled. Úgyhogy most te jössz.

(Ezen a ponton fontosnak tartom leszögezni, hogy engem nem győzött meg, de hát ő tudja...)

- Mi a helyzet a főnökösdivel, az óriási karrierrel? - tettem fel a már régóta foglalkoztató kérdést.

- Már hogy én? Ja, én teljesen alkalmatlan vagyok a vezetésre, irányításra. Az nekem is rémes lenne, meg a beosztottnak is. Szereztem ez ügyben némi tapasztalatot, de igen rövid időn belül rájöttem, hogy ezt nem nekem találták ki.

- Jó. Akkor most próbálj meggyőzni arról, hogy ez a tájékoztatósi itt a Központban szuper dolog. Mert megboldogult kölcsönzős koromban itt ugyanazt tapasztaltam, mint most: pár nap szabadságot kell kivennie annak, aki nemcsak egy eldöntendő kérdést akar feltenni, hanem kicsit hosszabb kommunikációba szeretne bocsátkozni veletek.

- Kérlek szépen, ez tényleg egy szuper dolog. Reggeltől estig jó, szerintem még soha nem néztem az óram a munkaidő végét lesve. Az igazi tájékoztatósnak van egy jól kiválasztott őrangyala. Ő segít abban, hogy amikor fogalmunk nincs arról, mit keresünk, hol és miéne, elindulunk vaktában és egyszer csak ott vagyunk, ahol a könyv vagy a válasz. Nehogy azt hidd, hogy én mindent annyira tudok, ahogy itt előadom magam. Emlékezet, tapasztalat, helyismeret meg ilyenek. Tárgyi tudásom alig van. Na jó, a Vágó Pisti műsorában még lehet, hogy elmennék, azzal legfeljebb az a gond, hogy nem bírnám leütni azt a golyóbit, csak csapkodnék össze-vissza. Az a jó, hogy mindig lehet segíteni, válaszolni. Ha mást nem, megmutatom hol a kijárat vagy a WC. Nem szabad minősíteni a kérdéseket, mert akkor éppen ez a legfontosabb az olvasó számára.

- Nincs néha tele a hócipőd? *(Jaj, ez egy kicsit béna kérdés...)*

- Nekem nincs hócipőm. *(Na, most megkaptam).* Meg ez egy kicsit mánia. Használhatom azt a szót, hogy szolgálalkúság, de semmiképpen nem pejoratív értelemben. És hát egy „szolga” nem lehet főnök ugyebár... Két könyvtáros-típus van. Az olvasószolgálatos meg a nem-olvasószolgálatos. Szóval ez a „mifajtánk” szó szerint kiszolgálja az olvasókat és még a tetejébe tiszteli is őket vagy mi. És amikor te beléptél először ide, úgy döntöttem, hogy te is ilyen leszel. *(Itt akkor én most szép csendben elpirulok. De hát tényleg ezt mondta!)*

- Akkor most engedd meg, hogy feltegyem azt a nagyon váratlan és meglepő kérdést, hogyan lettél könyvtáros?

- Szerintem az én első élményem az volt, amikor hétéves koromban bementem egy gyerekkönyvtárba. Ott egy kicsit csúnya néni tornyosult előttem, mint könyvtáros. De hogy ő mennyire fantasztikus lény volt, el se bírod képzelni! Végtelenül kedves, barátságos, aranyos. Szóval olyan igazi gyerekkönyvtáros, aki megszeretteti a csemetékkal ezt az örületet. A dolog szomorú aktualitása, hogy éppen ma temetik őt, Kepes Áginak hívták. Szóval ott, akkor hétévesen nagyjából megszületett a válasz a „mi leszel, ha nagy leszel?” kérdésre. Ja, közben néha agysebész és atomfizikus is akartam lenni. *(Jaj, ez még viccnek is rossz!)* Kicsit megnehezítette a dolgokat az, hogy gyerekkoromban nagyon sokáig nem olvashattam,

mert azt hitték, az árt a szememnek. Ebből kifolyólag azóta mást se csinállok, mint olvasok. Villamosmegállóban, metróban, otthon, munkahelyen (*na, ez szép...*), szóval mindig. Ha a piacon hosszút sor áll, előbb veszek újságot, nehogy pár perc üresjárat legyen. Amit elolvastam, mindig rátukmálom másokra, mert mindenkinek tudnia kell, milyen szuper az a könyv. Tiszta ráfizetés, állandóan elfelejtem, kinek adtam oda és újra meg kell vennem. Egyébként az olvasóknak is be szoktam hozni otthonról a könyveket, nehogy már ott álljon, amikor szegényeknek kell!

- Heves tiltakozásod ellenére én mégis nagyon szeretném, ha mondanál néhány keresetlen szót erről a poszt-átadásról, mert mégiscsak én fogok eztán a te helyeden ülni a szerkesztőségiken. És próbálok felnőni a feladathoz...

- Én ezt már rég kitaláltam, hogy így lesz, mert én már unom, te meg lelkes vagy. Szóval bogaram, járjál csak szép szorgalmasan az értekezletekre és írd sokat. Jó?

- Jó. (*Így beszéltek mi ezt meg a Havással...*)

Hámory Zsófia

SZEMÉLYI HÍREK

Új munkatársak

Fürth Judit könyvtáros (XIII/8), Béres Ildikó könyvtáros (VII/2), Nagy Lívia könyvtáros (Olvasószolgálat), Börzsönyi Erika könyvtáros (XVIII. ker.).

Áthelyezés

Czakó Katalint a 6. Régióból a 4. Régióba könyvtárosnak.

Kilépők

Takács Józsefné könyvtáros (XV. ker.), Takács Irén könyvtáros (6. Régió).

Újszülött

Pauza Istvánnak (Műszaki osztály) László nevű gyermeke született. A szülőknek és a kisbabának jó egészséget kívánunk!

In memoriam Kepes Ági

Vannak közöttünk, akik személyiségük erejénél fogva túlnőnek azokon a határokon, amelyeket munkahelyük szabott nekik, s már nem az intézmény alakítja őket, hanem ők jelölnek utat az intézmény számára. Kepes Ágnes ilyen munkatársa volt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak. Alig hogy elvégezte a középiskolát, óvónőnek állt, s ezzel egy életre elkötelezte magát a gyerekek ügye mellett. A könyvtárban is gyerekkönyvtárosként kezdte 1949-ben, soha nem volt más, mint gyerekkönyvtáros, gyerekkönyvtárosként ment nyugdíjba, s utána is még hosszú évekig adta, csak adta a gyerekek kezébe a könyveket. Nem akart a könyvtárosi pálya más területein is próbát tenni, nem kívánt a hivatali ranglétrára felkapaszkodni. Ismerte saját értékeit, de mindezeket, széles műveltségét, gazdag nyelvtudását, alapos felkészültségét a gyerekek szolgálatába akarta állítani. Tudta, hogy a gyerekek mindenből a legjobb jár, s ő magát adta nekik.

Kepes Ági a magyar gyerekkönyvtárosok nagy nemzedékéhez tartozott. Azoknak a sorába, akik valójában idehaza is meggyökeresítették a könyvtárosi szakmának ezt az ágát, akik nem maguknak, de a mindig helyzeti hátrányban lévő gyerekeknek küzdöttek ki néhány négyzetméterrel nagyobb helyiséget, néhány kötettel több könyvet, néhány simogatással és mosollyal gazdagabb gondoskodást a szűkös könyvtári forrásokból.

S Ági meglehetősen előkelő helyet foglalt el a tiszteletreméltó sorban. Valahol ott az élvonalban. Szerencsésnek mondhatta magát az a gyerek, akit olvasói pályáján jó sorsa Ági nénivel hozott össze. Tőle nem csak olvasnivalót kapott, nem csak könyvet, bibliográfiai adatokat, katalógushasználati útbaigazítást, hanem szeretetet is. Legfőképpen szeretetet. És megbecsülést. És megértést. És tiszteletet. Vagyis mindazt, amire mindannyiunknak szüksége van, s amiben szűkölködünk, s amivel fukarkodunk. Ági sem nem szűkölködött, sem nem fukarkodott. A gyerekektől tetézve kapta vissza, amit nekik adott.

Kepes Ágnesnek sajátos, iróniát sem nélkülöző humora volt. Ezt a fanyarabb gyümölcsöt is szívesen fogyasztották a gyerekek. A vidáman csillogó szem, a nyájas modor a keményebb mondandót is elfogadtatta. Nem volt szokatlan tőle az ilyen könyvajánlás: „Ki találkozott már gyerekruhás vadmalacokkal?” Az ő segítségével sok vadmalac szelídült meg, s vált igaz emberré.

A szelídítést a fővárosi könyvtári hálózat több könyvtárában is sikerrel végezte. Ezért nem is volt kétséges, hogy a Liszt Ferenc téren megnyíló, első számú gyerekkönyvtár vezetésével őt bízzák meg. Húsz éven keresztül tette itt a dolgát, s ugyanakkor gyerekkönyvtárosok sorának adta át nem csak a fővárosban, de az egész országban szakmája titkait. Nem sokat írt, inkább tanított. Több kiadást megért bibliográfiája azonban mindennapi segédeszközzé vált valamennyi gyerekkönyvtárosnak. A könyvek rajta keresztül beszéltek olvasóhoz, könyvtárhoz egyaránt.

Tevékenységét persze hivatalos elismerések is fémjelezték. Kiváló Népművelő lett oklevél szerint is. Miniszteri Dícséretet is kapott, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Kiváló Dolgozójának ismerte el, s egész pályafutásáért a Munka Érdemrend ezüst fokozatában részesült. Mindezek a kitüntetések maguknak tartoztak azzal, hogy Kepes Ágnes is viselőik közé sorolták.

Mit számítanak azonban a hivatalos elismerések az elmúlással szemben? Életünk egy végtelen folyamat része, amelyben ki hosszabb, ki rövidebb időre megjelenik, s ez idő alatt kell befutnia kiszabott pályáját. Érdemét pedig azon lehet lemérni, mennyire áll ellen emléke az elmúlásnak. Ági érdemes pályát futott be. Nem fogják feledni mindazok az olvasók és kollégák, akik személyesen, talán azt sem tudják, ki volt az a Kepes Ági. Művében fognak rá emlékezni: használni fogják azokat a könyvtárakat, amelyek létrejöttében nem kis része volt, s ami minden bizonnyal hozzásegíti őket, hogy jobb és igazabb embereké váljanak. Ennél többet Kepes Ágnes sem kívánt soha.

Papp István

Pobori Ágnes felelős szerkesztő
Gujgiczner Imréné, Hámory Zsófia
Hucskóné Kovács Mária, Kapuvári Zsuzsa,
Szatmári Istvánné, Szecsei Lászlóné
Vargáné Vida Emília

Felelős kiadó: Kiss Jenő főigazgató

Megjelenik havonta
Ára: 10.- Ft. Előfizetési díj egy évre 120.- Ft.
Készült a FSZEK Nyomdájában
Táskaszám: 97/264
Eng.szám: III/UHB/30/1981
ISSN 0139-1914
Felelős vezető: Mogyorós Károly